

Likovne umjetnosti

DRUGA IZLOŽBA UDRUŽENJA LIKOVNIH UMJETNIKA VARDARSKJE BANOVINE

Skoplje, juna 1931.

»Ja sam već veoma star za to. Meni je potrebna realnost, ili ništa. Iluzija, nedovoljno ubjedljiva, ostaje laž!« (London).

Posjetiti jednu ovakovu izložbu, to je, za časa, izaći iz košulje života. Stati pred jedan izgledani disekcioni sto, po kojemu leže umrtvljeni udovi i mišići »mrtve prirode«, u raznim oblicima, okvirima, pod najšarenijim osvjetljenjima. Zagaziti pogledom (samo pogledom!) kroz snopove i vrtloge mrtvih linija sličnih naramcima suvoga granja, kroz lokve već ustajalih boja. Mladost, u pokretu za životom, (P o v o d u) i razgoličena, nekako trulo rascvala (Tip) sreća samo sa dva tri platna g. Nikole Martinovskog.

Od 12 imena ove izložbe — 10 su srednjoškolski nastavnici crtanja! Obuhvatite sve njihove radove: jalovost i stereotipija do 42°. Zamolj sva ta platna, te boje, te linije da te zadahnu životom čovjeka. — Uzalud! Počev od romantičarskih nasipa boja g. Mihailovića pa preko slijepih »nature morte« g. Josipa Bužana, te do reklamnih mazarija g. Adamovića i početničkih vježbanja g. Popovića, sve je to sterilni akademizam, gladno kanjenje, bez ikakvog impulsa, bez esencionalnosti, bez čovjeka, bez ijednog pokreta. Jedva nekoliko pejzaža ukazuje na plića ustalavanja za prolaskom čovjeka (g. Vrbić), no i to je u okviru tradicionalnosti, u neelastičnom obruču okretanja oko jedne, vječito jedne, ose. Zvonare, panjevi, mlinovi, vode, vrhovi, jezera, sahat-kule, oblaci, manastiri, parkovi, sve vunasto, slatkasto. A kamo čovjek? Kamo stanovište na kojem stvaraju i sa kojeg gledaju na svijet? Svega dva-tri primjera socijalnih težinki. No i to bez izraza, bez otkrovenja; Kupljenje nacionalnog šara sa koporana i čakšira (Bozadžije, g. Vrbića; Arnauti, g. Bužana). »Umjetnost radi umjetnosti!« — Dobro. Slednite mi težinom mrtvila na savjest, ali — tu nema

ni te umjetnosti! Sve je na ovoj izložbi jeftino, neoplođeno, naduveno, kuhinjski plitko. Kad nema rezultata, da je bar traženja!

Jedina oaza ovoga udruženja, već pomenuti, g. Nikola Martinoski. On je jedina, duknokrvna mladost slikarske Južne Srbije. Snaga vječito razapeta traženjem novoga. Gōtovo uvijek je pred čovjekom, nad čovjekom, da ne rečem sa čovjekom, pristaništa, sela, kafane. Samo, tu se baš osjeća jedno njegovo nedosegnuće. Njegovi ljudi su njegovi objekti, objekti njega samoga radi, koji nastaju pred njim (Šah), koji se uvijaju kao glista (Vječni raspetsin), koji se rastapaju u molitvu (Pod raspekom), a mi bi htjeli impuls, pod kojim čovjek, radi jedne duhovne vivisekcije, neće biti glista i samo radi g. Martinoskoga, nego će obojica postati jedno radi obojice, radi nas svijet... Život stavlja sve u jedan veliki pokret.

Rad. Zogović

Pisci i knjige

JOSIP HORVAT: »LIJEPA NAŠA...«

Izd. Zabavne Biblioteke, 500 sv.
Zagreb 1931.

G. Josip Horvat je velik i iskren entuzijasta. Od naslova pa do zadnje riječi u ovoj toploj knjizi sve je puno zanosa i udivljenja za lijepe krajeve naše zemlje, za njihov pejzaž, njihovu prošlost, njihove spomenike. Ima nešto himničko u ovim putopisnim člancima, parafraza grandiozne Mihanovićeve pjesme, sa virtuoznim varijacijama, tempima, kadensama. I uistinu ova knjiga zanosi i čitaoca. To je najljepši sud što se može o njoj dati. Ona ne ističe poput kakvog »vode« à la Baedeker ono što je umjetnički najvrijednije da se vidi, ona ne vodi »vjereno« i ne tumači »iscrpno i stručno«, niti paradira estetskim teorijama ili učenim kulturno-historičkim komparacijama, nego traži život u stvarima koje izgledaju da su odavna mrtve, osjeća bilo narodne prošlosti i otkriva duh minulih epoha. I to svejedno gdje dode i gdje stane. Pa bilo da tumara po »škurom neprijatnom kraju« pustog Kor-